

ПРОБЛЕМИ ПОШИРЕННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ

студент гр. Ммс-31/1м Кулинич І.А.

Актуальною проблемою нашої держави на сьогодні є розповсюдження тіньової економіки, яка охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства, бо з кожним роком виникають нові шляхи, методи, схеми накопичення тіньового капіталу.

Наявність тіньового сектора стає глобальною проблемою сучасності. В Україні вирішальну роль у його розвитку зіграли повільні темпи і непослідовність економічних перетворень, тому тіньова економіка виступає не стільки причиною, скільки наслідком деформації легальної економіки.

Тіньова економіка як явище значно краще вивчена у країнах з розвинутою ринковою економікою. Проте останнім часом з'являється ряд робіт як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, пов'язаних з легалізацією «тіньової» економіки, а саме: А. Базилюка, О. Барановського, В. Білоуса, А. Вакуріна, В. Гвоздицького, Н. Голованова, С. Квасова, А. Крилова, Г. Клейнера, С. Коваленка, В. Мандибури, А. Нестерова, В. Перекислова, М. Потебенько, В. Предборського, Ю. Прилипка, О. Фрадинського та інших.

Поширення тінзації економіки, глибина її вкоріненості в трансформаційних суспільствах зумовлює макроекономічні диспропорції та структурні деформації суспільно-економічного розвитку, що призводить до різкого зниження ефективності державної політики, визнання тіньової економіки однією з загроз національним інтересам країни й національній безпеці в економічній сфері.

Однією з головних причин, що змушує ховатися підприємства в «тіні», є податковий тягар. Крім того, причинами зростання тіньової економіки є: високе податкове навантаження і часті зміни в податковому законодавстві; державна «зарегульованість» підприємництва; криза платежів та брак коштів у підприємств; неефективна цінова політика; великі розміри економічної злочинності; корупція державних чиновників, пов'язана з високим рівнем адміністративного регулювання, що надає їм свободу у прийнятті рішень на власний розсуд.

Ще один прояв тіньова економіка знаходить у неформальній зайнятості та тінзації заробітних плат, що є ризиком стабілізації державного бюджету та досягнення цілей реформування системи пенсійного страхування.

Існуючий масштаб тінзації ринку праці та наявність налагоджених механізмів легкого виведення в «тінь» заробітних плат негативно позначається на розмірах страхових внесків до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування, а також обсягах надходжень до бюджету податку з доходів фізичних осіб та податку на одану вартість. За таких умов, навіть незначні коливання економічної кон'юнктури можуть призводити до збільшення масштабів «виведення» заробітних плат в «тінь», що має дестабілізуючий вплив на систему державних фінансів та солідарну пенсійну систему. Крім того, тінзація заробітних плат загрожує стримуванням нагромадження коштів накопичувальної системи та розвитку її інвестиційного потенціалу.

Розглядаючи всі аспекти тіньової економіки, можна говорити, що її наявність має як позитивні, так і негативні наслідки.

Позитивні наслідки: забезпечення зайнятості населення та додаткових доходів, вплив на коригування недосконалої політики влади, джерело підприємницького досвіду і можливість його реалізації.

Негативні наслідки: втрати бюджету та підвищення тиску на легальну економіку, зниження ефективності макроекономічної політики, погіршення конкурентного

середовища для легального бізнесу, створення умов для криміналізації суспільства, корупції та хабарництва, зниження соціальної захищеності працюючих, деформація структури економіки, високий рівень недостовірності інформаційно-статистичних даних.

Незважаючи на позитивні наслідки функціонування тіньового сектору економіки, держава має проводити політику її дегінізації. Механізмами дегінізації на сучасному етапі можуть бути: реформування національної системи фінансового контролю за здійсненням протизаконної діяльності; створення інституту представників митної та податкової служби в зарубіжних країнах (для обміну інформацією про оподаткування зовнішньоекономічної діяльності українських суб'єктів підприємництва); запровадження моніторингу за внутріфірмовими цінами в межах холдингових компаній.

Разом з цим, до основних методів боротьби з тіньовою економікою можна віднести наступні: прозоре податкове, кримінальне та цивільне право; високий рівень оплати праці державних службовців; висока якість надання державних послуг населенню; ефективний механізм захисту прав і свобод громадян перед посяганнями державних структур; дієвий ринковий механізм та високий рівень конкуренції.

Дотримання таких умов може стати фундаментом для боротьби з тіньовою економікою.

Науковий керівник: аспірант Кубатко В.В.

Кулинич, І.А. Проблеми поширення тіньової економіки в сучасних умовах та шляхи її мінімізації [Текст] / І.А. Кулинич; наук. кер. В.В. Кубатко // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.2. - С. 326-327.